

1. Высказывания Сократа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cirota.ru/forum/view.php?subj=86211/> – Назва з екрана. 2. Новый Завет. Евангелие от Марка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fictionbook.ru/author/zavet_noviyyi/evangelie_ot_marka/read_online.html?page=1/. – Назва з екрана. 3. Евангелие от Луки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biblia.org.ua/bibliya/lk.html/> – Назва з екрана. 4. Аномальные цифры финансовых махинаций. Антон Бурцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalteria.ru/article/2522/> – Назва з екрана. 5. Ищите необыкновенное в обыкновенном. Инна Андреева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/press/boss/2002-08/25.shtml/> – Назва з

экрана. 6. Танасевич В.Г., Орлов Я.В., Шрага И.Л. Проблемы выявления хищений // Вопросы борьбы с преступностью. – Вып. 23. – М.: 1975. – 103 с. 7. Коттке К. "Грязные" деньги – что это такое?: Справочник по налоговому законодательству в области "грязных" денег. – М.: Издательство "Дело и Сервис", 1998. – 466 с. 8. Акишина А.А., Кано Х., Акишина Т. Е. Жесты и мимика в русской речи. Лингвострановедческий словарь. – М.: Красанд, 2010. – 152 с. 9. А. Пиз. Язык телодвижений. Как читать мысли окружающих по их жестам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.rus.ec/b/76776/read/> – Назва з екрана.

Надійшла до редколегії 08.02.11

УДК 316.3; 316.42

Г. Филлюк, д-р екон. наук, доц.

КОНКУРЕНТНО-МОНОПОЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Досліджено діалектику взаємодії конкуренції і монополії в економічній системі в умовах глобалізації. Розкрито економічні наслідки такої взаємодії.

Ключові слова: конкуренція, монополія, ринкова структура, глобалізація, конкурентне суперництво.

Исследована диалектика взаимодействия конкуренции и монополии в экономической системе в условиях глобализации. Раскрыты экономические последствия такого взаимодействия.

Ключевые слова: конкуренция, монополия, рыночная структура, глобализация.

The paper examines dialectics of interaction between competition and monopoly in economic system under globalization conditions. Economic consequences of this interaction are exposed.

Keywords: competition, monopoly, market structure, competitive rivalry, globalization.

Актуальність поставленої проблеми полягає в тому, що, глобалізація економіки зумовлює зміну характеру взаємодії окремих економічних одиниць на всіх рівнях господарювання – від суперництва до співробітництва між собою та із своїм зовнішнім оточенням, і навпаки. Це об'єктивно спричиняє зміну специфіки, причин і закономірностей прояву конкуренції і монополії, їх трансформацію.

Проблематика конкуренції і монополії в економічній системі порушується такими визнаними вітчизняними фахівцями як В. Базилевич, А. Ігнатюк, О. Костусев, В. Лагутін, Ю. Уманців, А. Чухно та ін. Віддаючи належне напрацюванням цих вчених-економістів, слід зазначити, що динаміка глобалізаційних процесів, складність та поглиблення глобалізаційних змін потребують переосмислення, зокрема, і таких феноменів економічного життя суспільства як конкуренція і монополія в їх нерозривному зв'язку та взаємодії.

Мета дослідження – розкрити причини та природу особливостей прояву конкурентно-монопольних тенденцій, особливості їх трансформації в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу почнемо з того, що взаємодія між конкуренцією та монополією, їх трансформація одна в іншу, набувають наступних специфічних форм та особливостей.

1. Конкуренція втрачає класичні форми і стає глобальною за характером. Вона вже не заохочує тих, хто відстає, не спонукає їх до нарощування порівняльних переваг, як це було до 70-х років ХХ ст., а знищує багатьох із тих, хто за інших умов мав би можливість вижити. За свідченнями дослідників, у сучасній економіці чітко простежується перехід від використання порівняльних переваг, зумовлених низькими затратами на робочу силу і природні ресурси, до конкурентних переваг, які ґрунтуються на розвинутому інноваційному середовищі, нових організаційно-інституційних формах, унікальних товарах і технологіях, що вимагає розробки відповідних інструментів забезпечення конкурентоспроможності [1, с. 32]. Причому це стосується не тільки підприємницьких структур, але й цілих країн. Відповідно, мірилом ефективності внутрішньої економіки стає її конкурентоспроможність на світовому ринку. Сьогодні спостерігається загострення конкурентної боротьби між окремими державами, яка, на перший погляд, виступає наслідком тих чи інших політичних рішень, хоча насправді головні причини – економічні [2, с. 82–92].

Тим часом немає підстав вважати, що світова економіка в тенденції однозначно прямує до ринку вільної конкуренції. Системна конкуренція породжує нові, окрім долара, сильні світові валюти, на основі яких формуються нові регіональні центри світової економіки. Відповідно, системна конкуренція здійснюється на загальному фоні рівноваги курсів світових валют. Звідси можливість акцентування різних конкурентних компонентів всередині зон світової економіки, що роблять ці зони досить стійкими. Завдяки такій стійкості світовий ринок долає монополію розвинутих країн, формуючи олігопольні структури.

Відмітною рисою сучасної глобальної економіки стає міжнародна кооперація, яка характеризується не тільки здатністю господарюючих суб'єктів до об'єднання. За певних умов вона може виконувати цілком протилежну функцію – роз'єднання. Як підкреслював російський економіст П. Зав'ялов, "міжнародна кооперація слугує вагомою зброєю конкурентної боротьби між промисловими монополіями різних країн. Будучи за своєю об'єктивною природою засобом об'єднання зусиль виробництва, яке дедалі більше диференціюється для досягнення спільних кінцевих результатів, кооперація в умовах капіталізму нерідко перетворюється на свою протилежність, посилюючи процеси роз'єднання виробників різних країн, вона веде до жорсткої конкурентної боротьби" [3, с. 3].

2. Трансформуються механізми конкуренції, її форми і методи. Лібералізація національних економік та інтенсифікація процесів глобалізації призводять до модифікації форм і методів конкуренції, її переходу від внутрішньогалузевої, предметної та міжфірмової форм до функціональної міжгалузевої, а згодом і до міжрегіональної та міжнародної. Як результат це веде до глобалізації форм і масштабів конкуренції, до трансформації національних ринків у єдиний глобальний ринок. З останньої чверті ХХ ст. цінова конкуренція існує лише на ринку сировинних товарів (продукції добувних галузей та сільського господарства). На інших ринках панує нецінова конкуренція, яка стає найперспективнішим методом глобальної конкурентної боротьби. Конкуренція за якість продукції практично переносить центр ваги у суперництві компаній до сфери НДПКР, що надає конкурентному процесові характеру небаченої нерівномірності і суперечливості. Це суперництво, з одного боку, охоплює насамперед,

наукові галузі, а з іншого, – відбувається "виштовхування" традиційних виробництв (енерго-, матеріало- і трудомістких, а також екологонеєфективних). На сучасному етапі з'являються нові параметри конкурентоспроможності товарів – екологічність, естетичність, енергомісткість, та ін. [4, с. 15].

Слід також підкреслити, що глобальна конкуренція, яка розвивається протягом останніх років в межах єдиного світового ринку, усуваючи внутрішні бар'єри ринку, діалектично починає заперечувати сама себе, породжуючи монополії. Останні є тим більшими і тим сильніше впливають на ринок, чим досконалішою з формальної точки зору є вихідне (початкове) конкурентне середовище.

3. Розширюється і поглиблюється співробітництво між ТНК – основними структурними елементами глобального ринку. У світовій економіці кінця XX – початку XIX ст. не тільки збільшилася питома вага ТНК завдяки перевагам, якими вони володіють, але й змінюється та підвищується їх міжнародний вплив. Зокрема, за 30 років кількість ТНК збільшилася майже у 9 разів (якщо у 1969 р. у світі функціонувало менше 7 тис. ТНК, у 2002 р. – 61 тис., то у 2007 р. – 65 тис.) [5, с. 5]. Співробітництво між ними проявляється у різних формах: традиційні картелі; так звані "карусельні" угоди; угоди про спільне використання збутових систем; та ін. Як уже зазначалося, вагомим стимулом до міжфірмового співробітництва між такими компаніями є сфера НДПКР, оскільки в умовах інформаційно-технологічної революції конкуренція пов'язана для них з великими ризиками. Затрати на НДПКР іноді бувають настільки значними, що стають непосильними навіть для гігантських ТНК, тим більше, що подібні дослідження не завжди забезпечують очікуваний комерційний успіх через високий ступінь супутніх ризиків і непередбачуваність результатів. Тому виникає потреба в якомога повнішому розподілі затрат на здобуття нового наукового знання та освоєння передових технологій. З цієї причини було реалізовано ідею створення національних та міжнародних стратегічних альянсів як форми науково-технологічної кооперації між промисловими компаніями різних країн [6, с. 7]. Мета таких альянсів – розвивати і просувати на ринку нові технології, використовуючи порівняльні переваги філій ТНК у різних країнах. Такі альянси стали своєрідною адаптацією до конкуренції, оскільки при спільному інвестуванні не тільки знижуються ризики, але й інтенсифікуються інтеграція світового господарства, взаємоприспосовування та об'єднання національних економік.

Аналізуючи глобальні процеси, американський учений Д. Кортен зазначає: "На сформованому глобальному ринку поширена думка, що на міжнародних ринках у жорсткій боротьбі зійшлися корпоративні гіганти США, Японії і Європи. Це уявлення дедалі більше є схожим на міф, що приховує, до якої міри декілька корпорацій зміцнюють свою колективну монопольну владу на ринку за допомогою "спільних підприємств і стратегічних альянсів зі своїми головними суперниками. Завдяки таким угодам фірми спільно користуються доступом до спеціальних знань, технологій, виробничих потужностей і ринків; вони розподіляють на всіх затрати і ризики дослідницької роботи та розробки нових виробів, а також управляють конкурентними відносинами зі своїми головними потенціальними суперниками" [7, с. 14].

Цей цікавий момент дістає своє логічне обґрунтування у тезах нової парадигми сучасного бізнесу, окресленої у відомій книзі Г. Хеймела і С. Прахалада "Конкуруючи за майбутнє" [8, с. 14]. Одне з положень нових стратегічних настанов, які стосуються суті

сучасної та майбутньої конкуренції, передбачає розглядати "конкуренцію не тільки як узагальнене існування (буття)", але й "конкуренцію як коаліцію".

Сьогодні ТНК головним чином формують світовий ринок, переносячи значну частину виробництва за межі окремої країни, що дає їм можливість використовувати ресурси і конкурентні переваги багатьох країн. Така ситуація супроводжується виникненням і зміцненням відносин взаємодії та співробітництва між підприємствами, не властивих "нормальній" конкуренції з її антагонізмом.

4. Докорінно змінюється роль багатьох компаній-монополістів. На рубежі XIX і XX ст. традиційним було прагнення монопольних структур гальмувати розвиток науково-технічного прогресу, щоб не допустити зниження ринкових цін на власну продукцію. Сьогодні ж гальмування ними розвитку технічного прогресу є швидше винятком із правила, аніж правилом. В умовах інформаційної економіки монополісти не тільки не перешкоджають створенню науково-технологічних новинок, але й "ведуть гру на випередження", тобто ставлять перед собою завдання бути піонерами у цій сфері, усвідомлюючи, що саме впровадження нових технологій і продуктів є однією з причин здобуття і утримання монопольної влади. Тому, на наш погляд, дискусійною видається теза, що "конкуренція за якість товарів відходить у минуле" [9, с. 15]. Сучасна економічна наука вказує також на "новий момент" конкуренції – гонитва потреб та їх глобальне силове формування, зокрема й через вплив на масову свідомість. Проблема тут полягає в тому, що для зміцнення свого становища на глобальному ринку глобальні монополісти інвестують великі кошти для "створення" нових форм попиту, продукують необґрунтоване, нераціональне нарощування його масштабів навіть у неплатоспроможних країнах.

5. Поглиблюється співробітництво між національними державами та міжнародними монополістичними об'єднаннями і ТНК. Конкретні форми такого симбіозу є різними, але механізм реалізації дуже схожий: з одного боку, держави вступаючи у взаємодію з транснаціональним капіталом, використовують його в боротьбі з іншими країнами; з іншого боку, посилюється вплив ТНК на економічні рішення і політику урядів у їх інтересах. Таке співробітництво проявляється також у тому, що: по-перше, у багатьох розвинутих країнах уряд надає національним монополіям допомогу в освоєнні новітніх науково-технологічних досягнень, з виділенням спеціальних субсидій для стимулювання найперспективніших високотехнологічних виробництв у надії на їх лідерство на світових ринках, а також допомогу в підготовці наукових та інженерних кадрів, забезпечує їх іншими економічними перевагами; по-друге, уряди країн захищають інвестиції власних ТНК за кордоном шляхом укладання двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування, протидіють їх експропріації та націоналізації, укладають угоди про гарантію капіталовкладень і про охорону інтелектуальної власності; по-третє, уряди промислово розвинутих країн укладають також двох- та багатосторонні міждержавні угоди, в яких законодавчо оформляються відносини щодо подальшої лібералізації торгівлі та інвестиційного режиму; по-четверте, на міжурядовому рівні широко використовуються прямі канали дипломатичного та інформаційного впливу в інтересах корпорацій військово-промислових та інших комплексів.

Перелічені фактори є свідченням тому, що сьогодні існують вагомні економічні стимули до посилення монополізації ринків, до подальшого розвитку відносин

взаємодії та співробітництва замість конкуренції. Ймовірно, саме ці нові відносини стануть визначальними у майбутньому. Проте, як уже зазначалося, сучасна тенденція до взаємодії та співробітництва супроводжується контртенденцією, яка проявляється у посиленні агресивності конкурентних відносин наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

6. З'являються нові форми взаємодії конкурентних і монопольних сил, зумовлені розвитком інформаційно-технологічної революції. З одного боку, компанії, що лідирують в одних галузях і володіють перевагами "першого ходу" (наприклад, "IBM", "Microsoft", "Intel" та ін.), дістають можливість зміцнити своє економічне становище за рахунок освоєння нових ринків. Яскравим свідченням сказаного може стати стрімке зростання у світі філій ТНК: якщо після Другої світової війни ТНК створювали близько 100 іноземних філій за рік, то тепер – майже в 1000 разів більше [10, с. 85]. Глобальні мережі "дозволяють ТНК дедалі більше діяти й думати у поняттях глобального ринку та зростати завдяки інвестиціям, партнерствам і придбанням як у межах, так і за межами своїх країн" [9, с. 22]. З іншого боку, масштаби конкуренції між фірмами розширюються до світових, зростає різноманіття вибору форм економічних взаємодій. З'являються можливості для зростання економічної могутності не тільки найбільших, але й невеликих підприємств.

Самі компанії, вибираючи той чи інший тип поведінки, впливають на ринкову структуру, посилюючи або монопольні, або конкурентні тенденції. Залежно від типу середовища, в якому функціонують фірми, тактика їх взаємодії з конкурентами може змінюватися. Так, в одних ситуаціях вони жорстко конкурують між собою, в інших – ті ж самі фірми виступають партнерами. Наприклад, компанії "Sony" і "Microsoft" конкурують на ринку побутової електроніки, яка управляється комп'ютерами, але здійснюють співробітництво у сфері Інтернет-телефонії. Так само компанії "Renault" і "Nissan" поділяють між собою ринки: "Renault" – функціонує в Європі, "Nissan" – у США і Японії, але на окремих ринках вони конкурують. Нерідко компанії встановлюють партнерські відносини для того, щоб досягти економії на масштабі виробництва при виготовленні окремого комплекуючого або при здійсненні обмеженої стадії виробничого процесу, вступають в інтеграційні альянси. Спільно виготовленими елементами укомплектовуються власні продукти компаній-партнерів, і нерідко ці продукти є безпосередніми конкурентами на ринку. Наприклад, компанії "Volkswagen" і "Renault" спільно виготовляють коробку передач, якою потім укомплектовуються різні моделі цих двох автомобільних компаній. І той факт, що автомобіль "Golf" компанії "Volkswagen" оснащений тією самою коробкою передач, що й "R19" фірми "Renault", не усуває прямої та жорсткої конкуренції між цими моделями. Таким чином, незважаючи на кооперацію між компаніями в рамках одного виробничого етапу, вони й надалі залишаються конкурентами, і тільки ринок виступає суддею в їх конкурентній суперечці.

7. Активно формуються та розвивають кластери. Кластери виступають одним з факторів перетворення конкуренції на інтеграційну кооперацію. На думку М. Портера, в умовах глобалізації традиційний поділ економіки на сектори або галузі втрачає свою актуальність. Натомість активізується формування системи мережевих кластерів – локальних, регіональних, національних, транскордонних і трансконтинентальних. Як зазначають автори монографії "Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та

економіці України", у ХХІ ст. ця тенденція стає головним фактором, який визначає територіальні принципи й системи управління та організації економіки у конкретних країнах, на окремих континентах та у світі в цілому. Прояви регіональної та територіальної конкуренції стали настільки значними і вагомими, що ні національні, ні регіональні, ні місцеві органи влади, ні підприємницькі структури вже не можуть ігнорувати їх чи нехтувати ними [11, с. 244].

Першою країною, яка раніше, ніж інші, почала займатися питаннями розвитку регіональних економік з використанням кластерного підходу, були США. Класичним прикладом кластера, що стрімко розвивається і має глобальну конкурентоспроможність, є "Силіконова долина", заснована у 1990 р. завдяки зусиллям місцевої влади та працівників Стенфордського університету. Такі штати, як Аризона, Каліфорнія, Коннектикут, Флорида, Міннесота, Північна Кароліна, Огайо, Вашингтон, прийняли ряд відповідних програм розвитку і стали лідерами у створенні кластерів.

На сучасному етапі кластерна політика з успіхом застосовується на рівні окремих держав і регіонів ЄС. Найвідомішими є Швейцарський кластер у банківській та годинниковій сферах, фінансовий кластер у лондонському районі Сіті, а також модельний – у Мілані та Парижі. Широко можливі кластерного підходу, здатного вивести країну в лідери за показником глобальної конкурентоспроможності, демонструє Фінляндія. Створені в цій країні ІТ-телекомівський кластер і "Medipolis" є світовими лідерами у відповідних галузях. Сьогодні у світі бурхливо розвиваються такі новітні кластери, як "Новий Детройт" (штат Алабама), Шанхайський, "Силіконове болото" у районі Кембриджа, хайтек-кластер.

8. Змінюються форми взаємовідносин малого і середнього бізнесу з великими компаніями. Існують статистичні дані, які свідчать про бурхливий розвиток малого бізнесу і навіть про збільшення протягом останнього десятиріччя його питомої ваги в економіці. Так, в останні роки у розвинутих країнах Центральної та Східної Європи питома вага малого бізнесу (компаній з чисельністю працюючих до 50 осіб) у загальному обсягу виробництва збільшилася до 30–40%, а в зайнятості – до 20–50%, що приблизно відповідає стандартному рівню розвинутих країн світу. Наприклад, в Угорщині ці показники становлять, відповідно, 46,5% і 53,1%, в Литві – 41,8% і 43,1%, у Латвії – 39,8% і 41,1%, у Хорватії – 26,7% і 34,9% [12, с. 31].

Тим часом, у західних країнах більшість малих підприємств не може існувати без великих компаній. Практика цих держав демонструє: малий бізнес сьогодні – не стільки предтеча великого бізнесу (як було в минулому), скільки похідна від нього. На сучасному етапі роль, ареали поширення і перспективи розвитку малого підприємництва вирішальним чином визначаються його інтеграцією у різноманітних формах (контрактно-підрядних, лізингових, франчайзингових, пов'язаних з венчурним фінансуванням та ін.) з великомасштабним ядром національних економік індустріальних держав. Наприклад, американська компанія "General Motors" має у своєму складі, крім майже 50 дочірніх підприємств, також велику кількість залежних і асоційованих компаній, близько 45 тис. компаній-субпідрядників, з яких, принаймні, 40% належить до сфери малого бізнесу. Макроекономічним свідченням похідності малого бізнесу від великого, без сумніву, слугує вагома допомога першому з боку центральних урядів. Зрозуміло, що джерелом коштів, які виділяються державою на відповідні цілі, є, зокрема, податкові надходження від великих корпорацій.

Таким чином, сучасний етап розвитку економічних систем характеризується співіснуванням і тісним переплетенням конкуренції та монополії, а також взаємною трансформацією конкуренції та монополії. Рівень і стан розвитку економічної конкуренції визначаються не відсутністю монополій, а певним кількісним співвідношенням між секторами, в яких домінують конкурентні відносини, та монополізованими секторами економіки.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з необхідністю визначення дієвих заходів та ефективних інструментів державного регулювання конкурентно-монопольних тенденцій на внутрішніх ринках країн з метою забезпечення реалізації позитивних ефектів та недопущення зловживання монополією владою з боку окремих ТНК, сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних компаній на внутрішньому та зовнішньому ринках.

1. Лисина М. И. Трансформация условий конкуренции в современной экономике // Проблемы теории и практики управления. – 2005. – №4. –

УДК 339.9

ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА СИСТЕМА РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВИХ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

У роботі проаналізовано складові інституційно-організаційної системи регулювання галузевих ринків, а саме сукупність міждержавних угод, правових, нормативних актів, організаційної інфраструктури забезпечення дотримання й розвитку зазначених угод, неурядових організацій.

Ключові слова: інституційно-організаційної системи регулювання, галузеві ринки, СОТ, ЮНКТАД, міжурядові організації.

Сделан анализ составляющих институционально-организационной системы регулирования мировых отраслевых рынков, а именно совокупность межгосударственных договоров, правовых, нормативных актов, организационной инфраструктуры обеспечения и развития указанных договоров, негосударственных организаций.

Ключевые слова: институционально-организационной системы регулирования, отраслевые рынки, ВТО, ЮНКТАД, межгосударственные организации.

In the article are analyzed the institutional-organizational system of industry markets regulation components, notably the complex of interstate agreements, legal and standard acts, the organizational infrastructure to secure complying and development of mentioned agreements, non-state organizations.

Keywords: institutional-organizational system of regulation, industry markets, WTO, UNCTAD, intergovernmental organizations.

Суперечності функціонування міжнародних галузевих ринків, серед яких збільшення обсягів виробництва ТНК і глобальних компаній, їх пануюче становище на більшості ринків, залучення ресурсів для розвитку обмеженої кількості країн світу, потреба у вільному розміщенні технологій, ресурсів і продукції, що не забезпечується наявним рівнем транспортної інфраструктури, та інші, обумовлюють створення ефективної системи регулювання на світовому рівні. Сучасні процеси інтернаціоналізації господарського життя призвели до глобалізації формальних та неформальних інституцій. Цей процес проявляється через визнання примату норм міжнародного права над національними, у стандартизації багатьох законодавчих норм, поступовому зближенню національних правових систем тощо. Разом з цим, центр прийняття рішень переноситься на наднаціональний, наддержавний рівень.

Проблемам інституційного регулювання світогосподарських зв'язків присвячено праці відомих українських економістів, таких як В. Базилевич, Т. Гайдай, Н. Гражевська, А. Гриценко, А. Філіпенко та інших. Проте більшу увагу в даній статті хотілось би приділити аналізу системи управління міжнародних ринкових відносин на рівні галузей.

Метою статті є дослідження інституційно-організаційної системи регулювання світових галузевих ринків.

У ринковій економіці, як зазначає Т.В. Гайдай, інституції визначають правила, за якими функціонують ринки

С. 25–32. 2. Шнипко О. С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації / О. Шнипко – К.: Наукова думка, 2003. – 334 с. 3. Завьялов П. Кооперация в мире капитала: международные аспекты промышленного кооперирования – М., 1979. – С. 240. 4. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г. Глобальні трансформації і стратегії розвитку. – К., 1998. – 233 с. 5. Хусаинов Б. Д., Наметша А. С., Сабиров А. С. Транснациональные корпорации в глобальной экономике: тенденции развития [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://www.kisi.kz/img/docs/1289.pdf>. – Назва з екрана. 6. Managing the World Economy. The Consequences of Corporate Alliances. – New York, 1997. – р. 396. 7. Кортен Д. Когда корпорации правят миром – СПб.: Агентство "ВиТ принт", 2002. – 328 с. 8. Hamel G., Prahalad C. Competing for the future. – Harvard Business School Press, 1996. – 384 p. 9. Глобальна конкуренція в умовах однополюсного глобалізму: Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції / Відп. редактор О. Г. Білорус. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2004. – 54 с. 10. Зянько В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив // Економіка України. – 2006. – № 2. – С. 84–89. 11. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / Т. 3: Конкурентоспроможність української економіки / За ред. акад. НАН України В. Гейця, акад. НАН України В. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Кваснюка – К.: Фенікс, 2007. – 556 с. 12. Райская Н., Сергиенко Я., Френкель А. Государство, инновации и развитие экономики // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 10. – С. 27–33.

Надійшла до редколегії 08.02.11

А. Ігнатюк, д-р екон. наук, доц.

та підприємницької структури, задають моделі економічної поведінки господарюючих суб'єктів, визначають основні передумови та суть ринкової гри. Правила ринкової взаємодії регулюють доступ до законного використання рідких і цінних ресурсів, а тому мають бути єдині, загальнообов'язковими, прозорими, передбачуваними, правовим чином закріпленими та регламентованими, стабільними та довільно не змінюваними [1, с. 18-19].

Інституційно-організаційна система регулювання глобальних галузевих ринків, що сформувалася на сучасний момент має наступні складові.

По-перше, сукупність міждержавних дво- і багатосторонніх угод, правових, нормативних актів. Структура міжнародного економічного права (МАП) включає нормативні блоки, які стосуються міжнародних економічних відносин, міжнародної економічної інтеграції, міжнародної правової відповідальності та санкцій щодо врегулювання міжнародних суперечок щодо міжнародних економічних відносин, міжнародне торговельне право, міжнародне фінансове право, міжнародне інвестиційне право, право міжнародної економічної допомоги тощо. Найважливішими серед них є: Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку (1974 р.), Програма дій зі створення нового міжнародного економічного порядку (1974 р.), Хартія економічних прав та обов'язків держав (1974 р.), Кіотський протокол (1998 р.), Монтеррейський консенсус Міжнародної конференції по фінансуванню розвитку (2002 р.), Йоханнесбург